

Slovenska akademija znanosti in umetnosti

Novi trg 3 / p.p. 323 / SI-1001 Ljubljana / Slovenija
T +386 1 47 06 100 / F +386 1 42 53 423 / E sazu@sazu.si / www.sazu.si

Akademik prof. dr. Andrej Kranjc, glavni tajnik

OBČINA DIVAČA		Ljubljana, 14. decembra 2009
Prejeto:		Sig. št.:
23-12-2009		Vred:
Šifra zadeve:		Pril:
620-007/2007-3		

Spoštovani,

u
350-002/2010-1

v prilogi vam pošiljamo izjavo Sveta Slovenske akademije znanosti in umetnosti za kulturo in identiteto prostora Slovenije o varovanju, ohranjanju in trajnostnem razvoju Krasa.

Z lepimi pozdravi,

Akademik Andrej Kranjc

glavni tajnik SAZU

Slovenska akademija znanosti in umetnosti

Novi trg 3 / p.p. 323 / SI-1001 Ljubljana / Slovenija
T +386 1 47 06 100 / F +386 1 42 53 423 / E sazu@sazu.si / www.sazu.si

Svet SAZU za kulturo in identiteto prostora Slovenije

Izjava o varovanju, ohranjanju in trajnostnem razvoju Krasa

Spoštovani,

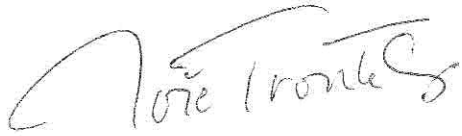
Slovenska akademija znanosti in umetnosti s svojim Svetom za kulturo in identiteto prostora Slovenije želi opozoriti na resne grožnje Krasu in posebej Škocjanskim jamam.

Na Krasu, pokrajini, ki je dala ime svetovnemu pojavu, ki je vpisana na poskusni seznam svetovne dediščine UNESCO in je svetovnega kulturnozgodovinskega pomena, ter na območju Škocjanskih jam, ki so naša edina naravna dediščina na Unescovem svetovnem seznamu, opažamo vse hujše onesnaževanje okolja, z interesi kapitala in trga podprte gradnje in pozidave in spreminjanje namembnosti zemljišč. To lahko vodi v propad vodnih virov, izgubo statusa svetovne naravne dediščine, razvrednotenje naravnih in kulturnih spomenikov, pa tudi v velike demografske spremembe.

Svet SAZU za kulturo in identiteto prostora Slovenije meni, da je edina možna rešitev v doslednem in ustreznem zavarovanju Krasa, v sonaravni rabi kraške, ekološko izredno labilne krajine in v taki prostorski ureditvi, ki bo upoštevala pokrajinske posebnosti in značilnosti. Pozdravlja in podpira pobude, ki vodijo k ustreznim rešitvam, vse odgovorne pa poziva, da se zavedajo tega vprašanja, bistvenega tako za ohranitev narave kot prebivalstva in njegove narodnostne sestave, in temu ustrezno ravnajo. Podpira ekološka in humanistična merila pri urejanju prostora na Krasu. Menimo, da je dolžnost SAZU, da nakaže usmeritve za poenoteno nastopanje strok ob skrbnem upoštevanju znanstvenih ugotovitev.

Akademik Marko Mušič
predsednik Sveta SAZU za kulturo in
identiteto prostora Slovenije

Akademik Jože Trontelj
predsednik SAZU

V Ljubljani, dne 14. decembra 2009

Slovenska akademija znanosti in umetnosti

Novi trg 3 / p.p. 323 / Si-1001 Ljubljana / Slovenija
T +386 1 47 06 100 / F +386 1 42 53 423 / E sazu@sazu.si / www.sazu.si

Svet SAZU za kulturo in identiteto prostora Slovenije

Izjava o varovanju, ohranjanju in trajnostnem razvoju Krasa

Pokrajina Kras je edinstvena naravna in kulturna posebnost, ki je zaradi ohranjene izjemno bogate naravne in kulturne dediščine od 1994 vpisana v Poskusni seznam svetovne dediščine UNESCO kot »Klasični Kras«.

Da bi ohranili kraško krajino kot neponovljivo vrednoto z vsemi njenimi značilnostmi in ji zagotovili primeren razvoj, je bil izveden Pilotni projekt Kras. Na njegovi osnovi so občine leta 2000 podpisale Sporazum o sodelovanju pri ustanovitvi Kraškega regijskega parka in sprejele Skupni razvojni program 2001 – 2010. Nastal je ob sodelovanju sedmih ministrstev, šestih občin na Krasu, številnih strokovnjakov, lokalnega prebivalstva in ekspertov Sveta Evrope. Ta razvojni dokument, ki ima najvišjo stopnjo legitimnosti, so obravnavali in sprejeli vsi občinski sveti na Krasu.

Svet SAZU za kulturo in identiteto prostora Slovenije ugotavlja, da Kras zaradi ogroženosti okolja, naravne dediščine, kulturne krajine in kulturne dediščine nujno potrebuje enotno strategijo posegov v prostor, ki bi služila kot vodilo za prostorske odločitve na Krasu. Drastični posegi v krajino že v posamezni občini imajo lahko trajne škodljive posledice ne le za ožje območje, temveč za celotno podobo Klasičnega Krasa. Neuskklajene gradnje obrtno industrijskih con, pretirana in dobičkonosno naravnana stanovanjska gradnja za trg in drugi večji posegi v prostor, posebno če so izvedeni brez sodelovanja lokalnega prebivalstva, kvarijo doživljanje kraške krajine in ogrožajo njene temeljne značilnosti, poslabšujejo kakovost bivanja, v daljši perspektivi pa tudi narodnostno sestavo prebivalstva. Kras, posebej Tržaški, je že temeljito razkrojen in podvržen raznarodovanju. Kras postaja predmestje Trsta. Dolžnost naših oblasti, od osrednje do krajevnih, je, da vrednote te edinstvene pokrajine obvaruje skladno z zakonodajo in obenem poskrbi za ustrezno vzgojo, ki bo spodbudila občutljivost človeka do dragocenosti zemlje, na kateri mu je danes dano živeti.

Z novimi prostorskimi dokumenti je treba v vaseh na Krasu ohranjati obstoječe robove naselij. Izogibati se je treba večjim širitvam vasi, nove poselitve naj se usmerjajo v urbana središča. Razpoložljivi investicijski kapital je treba preusmeriti v sistematično in organizirano prenovo obstoječega neizrabljenega stavbnega fonda. Vlaganja v notranji razvoj naselij naj imajo absolutno prednost pred vlaganji, ki pomenijo širjenja na nova poselitvena območja. Naselja naj se širijo le tam, kjer znotraj njih za to ni več možnosti in kjer je to mogoče upravičiti z organsko rastjo in demografskimi kazalci. Na tak način bo zagotovljeno trajno vlaganje in izboljšanje kakovosti bivalnega okolja kraških vasi.

Svet SAZU za kulturo in identiteto prostora Slovenije ugotavlja, da obstoji nevarnost, da bi Regijski park Škocjanske jame izgubil status svetovne naravne dediščine UNESCO. Park Škocjanske jame je dragocena civilizacijska pridobitev, ki varuje in v celoti ohranja območje ponora Notranjske Reke in Škocjanske jame, osrednje naravne znamenitosti Krasa. Na Krasu se je pričelo pionirsko raziskovanje kraških pojavov, iz imena Kras je nastal mednarodni strokovni izraz in s Krasa izvira še nekaj mednarodnih strokovnih izrazov. Tako je prav na področju krasoslovja slovensko besedje prišlo v angleščino kot tudi v svetovno znanstveno terminologijo. Naravne krajinske posebnosti so v teku tisočletij vplivale na oblikovanje posebne kulturne krajine in tipa naselij, zraščanih z naravo v razpoznaven in estetsko izoblikovan prostor, ki ima velik kulturni pomen. Iz tega naj bi izhajale njegove gospodarske perspektive, temelječe na načelih trajnostnega razvoja, še zlasti turizem. Ne smemo pozabiti, da je bil Kras v času svoje zgodovine že večkrat opustošen, saj je ekološko izredno labilna pokrajina. Od ustrezne rabe površja je tudi odvisno, ali bomo uspeli ohraniti današnjo še vedno bogato, posebej v podzemlju, biološko raznovrstnost in geološko ter geomorfološko pestrost.

Če bi bile Škocjanske jame izbrisane s seznama svetovne dediščine UNESCO zaradi neusklajenih in neustreznih posegov, zlasti v občini Divača, bi bila to narodna sramota, ki bi okrnila ugled Slovenije v svetu. Izbris bi ogrozil tudi njihovo varovanje in ohranjanje. Podpreti bi bilo treba prizadevanja za čim bolj določno opredelitev temeljnih standardov, na podlagi katerih bi strokovne službe preprečevale odstopanja od ekoloških in humanističnih meril v urejanju prostora in samovoljo v političnem odločanju. Dosedanje slovenske vlade so Krasu posvečale malo pozornosti, premalo so poskrbele za varstvo naravnih in kulturnih vrednot, pa tudi za ustrezen razvoj obmejnih pokrajin. Zato SAZU šteje za svojo dolžnost, da se zavzame za primerno varstvo vsaj v prihodnosti. Za Kras kot tudi druga obmejna ozemlja bi potrebovali poseben varstveni zakon, podoben, kot ga je sprejela Danska ob vstopu v EU.

Zato Svet SAZU za kulturo in identiteto prostora Slovenije poziva državo in občine, da obnovijo prizadevanja v okviru Skupnega razvojnega programa in si prizadevajo za ustanovitev zavarovanega območja, ki bi kraški regiji omogočilo umirjen, nadzorovan in skladen razvoj ter ohranilo njene značilnosti. Najboljše zagotovilo nadaljnega kakovostnega, reguliranega in trajnostnega razvoja Krasa in ohranitve slovenstva na njem bo vzpostavitev širšega zavarovanega območja - Kraškega regijskega parka.

Akademik Marko Mušič

predsednik Sveta SAZU za kulturo
in identiteto prostora Slovenije

V Ljubljani, dne 7. decembra 2009